

L'ESBARJO

En acabar la Guerra Civil, als anys 40, era la sala emblemàtica de Cassà, la polivalent.

En aquest espai de la plaça de la Coma, durant els anys 50 i 60 s'hi homenatjà la Vellesa, i s'hi celebraven les festes dels Quintos i de Santa Llúcia o de les modistes, l'any 1950 s'hi lliuraren els premis dels segons Jocs Florals i el 3 de febrer de 1954, l'Agrupación Artística Cassanense i l'Agrupación del Círculo Recreativo hi presentaren unes obres teatrals conjuntes per commemorar l'entrada de les tropes de l'exèrcit rebel a Cassà.

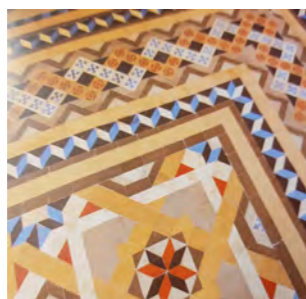
UN MOSAIC PRECIÓS

Encara molts recordaran el magnífic mosaic fet de petites peces que decorava el terra del cafè. Aquest ric element, desaparegut l'any .... era un vestigi de la primera època i procedia de l'empresa

Mosaics Nolla de València. Va ser creat l'any 1892 i es tractava d'un complex dibuix de petites peces de gres monocrom encaixades pacientment a l'estil d'un paviment grecoromà

En el cas de Cassà formava uns requadres amb estrelles envoltats d'una gran sanefa.

N'hi ha un exemplar, creiem que idèntic, al palau Novella del Garraf..

Vista del mosaic

SEMPRE "CENTRU"

La denominació "Centru" ha tapat la coexistència d'entitats diferents en els anys finals del S XIX i principis del XX.

Al construir Salvador Cristià un local cafè a la plaça de la Coma el 1892, posa l'embrió del "Círculo Recreativo", local cafè que el 1896 incorpora també teatre.

També el 1896 es constituïa el "Centro la Unión Republicana" per part de F. Barnés, J. Maymi i F. Pla inicialment domiciliat a la plaça Nova -avui passeig Vilaret- i mes tard a les Barraquetes. És el 1912 quan la formació republicana s'instal·la a la Coma, al local d'en Salvador Cristià, i s'hi posa el rètol "Centro de la Unión Republicana".

El 1942 la Junta que gestiona l'immoble incautat recupera el nom de "Círculo Recreativo", i actualment es denomina Centre Recreatiu Cassanenc.

Per saber-ne més:

*. Bagué Enric: El Cassà de tavernes, cafès i casinos
Plecs núm 3 any 1993
AMCS Col·lecció Ajuntament*

*- Carreras Jordi: Cassà, carrers, cases i places
Plecs núms 2/2ª època desem. 1999
AMCS Col·lecció Ajuntament*

www.cassa.cat/arxiu

L'EMPREMTA DE RAFAEL MASÓ

El gran arquitecte noucentista fou l'autor de la reforma de l'any 1913 que unificava els dos edificis construïts per Salvador Cristià.

La seva intervenció entenem que va consistir a dissenyar una façana ennobrida, amb un coronament escalonat en balustrada i una gran finestra vidriada, substituïda per l'actual cap als anys 60 del segle passat.

Interiorment sabem que hi havia un arrambador de fusta a tot volt i la característica rajola masoniana, com ara la "del mugró", mentre que el centre el presidia una taula rodona i un gran llum. Consta fins i tot que es feu una rajola expressa amb el nom de "Cassà". Però de tot plegat no en queda ni un vestigi, si exceptuem la volumetria exterior, de serena elegància.

Sí que es conserven, en canvi, dos dels grans quadres que decoraven les parets, pintats per Benet Casabó amb posterioritat: *Curiositat i Lo primer fill*

Al fons es veu la rajola massoniana (AMCS Col·lecció Ajuntament)

LA FESTA MAJOR

La Festa Major del Centre Recreatiu es convertí durant la segona part del segle passat en un gran esdeveniment, dedicat als seus socis, i que col·laboren

ahora al major esplendor de la setmana gran cassanenca. Unit a la façana de l'immoble s'hi aixecava un envelat força digne i ben acollidor,

per on passarien les millors formacions musicals -durant molts anys La Principal de la Bisbal-, així com espectacles diversos, fins i tot desfilades de moda. Una repassada als programes d'impremta editats per l'entitat, amb tal motiu, ens pot donar a conèixer aquesta reeixida activitat lúdica.

Programa de la Festa Major del 1947 (Arxiu X. Romero)

NÚMERO 12

MAQUETACIÓ: Quim Massa

EQUIP DE REDACCIÓ: X. Albertí, Q. Bosch, L. Casanova, J. Ferrer, M. Gener, D. Grau, Q. Massa, E. Mestres, Q. Mundet, X. Romero i M. D. Saura.

COL·LABORACIÓ: Editorial Gavarres, Cassà Digital, i Llumiguia

IMPRESSIÓ: Ducform

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

FEBRER 2019

12

COORDINACIÓ: Arxiu Municipal de Cassà de la Selva

Postal anys 20 del s. XX. Centre Unión Republicana. Autor L. Roisin (Procedència arxiu X. Romero)

EL CENTRE RECREATIU

Cap i casal de les entitats cassanenques

La història del Centre Recreatiu ve a ser la pròpia història recent o contemporània de la vila de Cassà de la Selva, pel fet d'estar estretament lligada a la vida social local, per la seva antiguitat de cent vint-i-set anys -la societat més longeva del municipi-, i per la seva voluntat d'adaptar-s'hi i de superar totes les vicissituds esdevingudes durant un segle XX que ha marcat la humanitat en tants i tants aspectes.

Per altra banda, unes circumstàncies afegides

han fet que durant aquesta llarga trajectòria la institució fos el veritable centre del poble, perquè és l'única que ha gaudit d'estatge social propi, per la seva ubicació a la plaça Major, i per aprofitar durant diverses èpoques i amb molt d'èxit l'esplèndid saló de cinema-teatre-ball, i el cafè bar igualment ben espaiós i obert a tota la ciutadania, a més a més del bon nombre de socis propis.

Xavier Romero

El centre lúdic i social de Cassà

ENYORAT CINEMA

L'actual Sala Centre Recreatiu té més història de la que sembla: va ser el primer cine de Cassà, inaugurat el 1908 amb el nom d'Aguilera, el seu empresari aleshores. El local ja havia servit de teatre amb un projector i una mica de fusteria.

No gaire més tard l'espai es

Les cartelleres del cinema (AMCS, Col·lecció Ajuntament)

coneix com a Cine Moderno. Va viure una època de gran esplendor a finals dels anys 20 i principis dels 30 de la mà del seu empresari Josep Taché. A Cassà hi havia cinc sales de cine en aquells moments, el Moderno era l'espai a on es veien les últimes grans produccions del cine no parlat, amb el triomf de les tropes franquistes en la Guerra del 36-39, el cine, com tants altres del nostre país, canvia el seu nom pel de Nacional. És l'època de dues pel·lícules més el NO-DO, noticiari d'exaltació del dictador Franco i d'obligada exhibició a totes les sales de projecció de Catalunya i Espanya. En tot cas, per a molta gent de Cassà va ser sempre el cine de la Coma, ja que durant molt de temps les dues sales de cine locals pensades sobretot per a un públic adult eren a la plaça de la Coma i al passeig Vilaret, els dos principals centres d'oci del nostre poble.

Si existeix a Cassà de la Selva una societat amb una dilatada solera i alhora emblemàtica durant etapes senceres del seu llarg centenari d'activitat ininterrompuda, aquesta és sens dubte el Centre Recreatiu. Ha funcionat amb aquest nom durant anys enmig de diverses vicissituds polítiques, però també ha tingut altres nomenclatures, com ara Centre Unió Republicana, Circulo Recreativo, i ja més recentment, Centre Recreatiu Cassanenc. I ja són 127 anys de vida.

En altres èpoques, en el decurs de les quals a la nostra vila i arreu hi conviuen moltes poques associacions cíviques, si ho comparem amb les més de cinquanta que una població de 10.000 habitants com la cassanenca en deu tenir a hores d'ara, col·lectius homònims i homòlegs al Centre Recreatiu eren el cap i casal de la societat civil de cadascuna de les localitats. Per aquest motiu, en ocasions hom els denominava ateneus, casinos, i pròpiament dit centres. Tals estaments i sota el soplug de caire recreatiu albergaven alhora moltes altres disciplines del tipus cultural, artístic i esportiu, de forma que ben poca gent restava aliena a la seva existència i a les activitats ben diverses que oferien, com el lector es podrà imaginar. I parlant de lectura, no ens oblidem pas de les biblioteques, les úniques que solia haver-hi a moltes poblacions, i que gràcies a aquests centres, casinos o ateneus acostaven al ciutadà el benefici del saber.

En el cas del Centre cassanenc, cal recordar que la magnífica biblioteca que atresorava acabava desapareixent durant la

Inauguració de la remodelació del saló cafè l'any 1994. Foto X.Sureda (Arxiu X Romero)

del segle passat, entre els vaivens polítics i les obres en el local social; una pèrdua que no rebria prou interès per part dels socis i veïns en general, en el sentit de voler recuperar-la en unes condicions dignes, davant l'escomesa dels nous hàbits d'esbarjo, centralitzats en el cinema, el ball, les varietats i el teatre, a més del lleure eminentment lúdic, esportiu i digital. El Centre Recreatiu gaudí durant pràcticament setanta-cinc anys d'un superb saló de cinema, amb dos pisos de llotges, i un terra que facilitava l'extracció de les fileres de butaques de fusta, les quals es deixaven aparcades al pati d'entrada a dit local, sempre que s'organitzaven sessions de balls i carnivals.

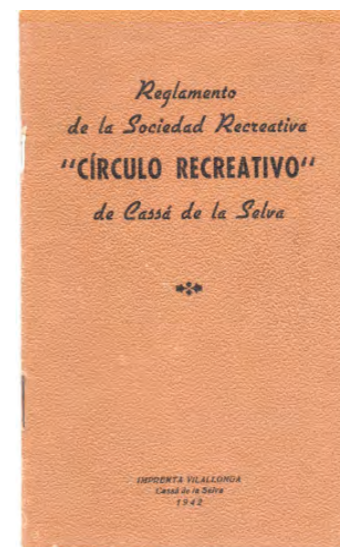
Exitoses resultaven aquelles vetllades de les "Modistilles" - amb la tradicional elecció de la Reina i les seves quatre dames -, el Ball del Fanalet per Reis i d'altres diades assenya-

lades des amb l'excepció de la Festa Major, quan ja a partir de la dècada dels 40 s'hi organitzaven els festeigs en l'entorn expressament habilitat al carrer tot just al davant de la façana del saló cafè.

De tal importància era aquella festa gran del poble, que l'entitat editava uns bonics programes d'impremta propis, per anunciar els diferents actes destinats en exclusiva per als seus socis i llurs familiars i amics forasters, els quals mitjançant un cartró d'abonament podien gaudir d'unes atraccions de categoria, com així ho corroboren les actuacions durant molts anys de La Principal de la Bisbal, de La Selvatana, i d'altres formacions del major nivell artístic i popularitat. Una simple repassada a aquests programes ens pot transportar a la màgia de les programacions que alhora ajudaven al major prestigi de la Festa

Major de Cassà de la Selva. Diverses han estat les èpoques, però segons la documentació conservada tenim un major ressò de la iniciada en acabar la Guerra Civil, quan passà a denominar-se Circulo Recreativo, amb la redacció de nous estatuts, i amb el canvi de nomenclatura igualment per al saló del teatre, que passà de Cinema Moderno a Cine Nacional, mentre que el Kursaal del passeig Vilaret es rebatejaria com a Victoria. Per cert, ambdós eren gestionats pel Centre i durant molts anys s'intercanviaven les mateixes pel·lícules cada setmana. L'any 1971, es transformà el saló cinema amb noves butaques, canvien la decoració, i el terra en rampa, motiu pel qual es perdrien els balls, però bé que al cap dels anys i arran d'un relleu a la consergeria s'aprofitaria el soterrani del cine per fer-hi la discca Manhattan, desapareguda al cap de poc temps. No voldríem

deixar d'esmentar igualment la bona predisposició a col·laborar amb altres entitats del poble, la cessió dels locals a tothom que els necessitessin, i el patrocini d'equips propis com aquell del futbol d'empreses, i els de futbol sala. Una altra fita important i la més recent de totes ha estat l'acord a què s'arribà amb l'Ajuntament (aprovat en conveni pel Ple del 7 d'abril de 2005) de la remodelació total i la cessió del local del cinema per ser gestionat públicament per 50 anys, amb la qual cosa hom recupera definitivament un espai amb prou aforament, polivalent i cèntric, que ha solucionat diverses mancances municipals al respecte. Per la seva banda, el saló cafè, que de sempre han gestionat els conserges/arrendataris, ha complementat recentment l'oferta clàssica amb la de restaurant, que afegit a la generosa carpa de la Coma atorga a aquesta societat la possibilitat d'una completa línia d'activitats lúdiques.

Llibret amb el nou reglament de l'entitat l'any 1942 (Arxiu : Xavier Romero)

SALVADOR CRISTIÀ, patrici republicà

Aquest escrit ha de servir per constatar la necessitat d'aprofundir en la figura de Salvador Cristià i la seva família en relació amb el Centre Recreatiu.

Aquest interès rau en el fet que, segons relaten els seus descendents, sempre havia tingut al cap interès en un lloc a la plaça de la Coma com a espai de trobada: un cafè o casino,.... La seva empenta el va dur a comprar un terreny i més endavant a construir-hi un edifici; va ser la llavor del Centre Recreatiu actual. Estem parlant de finals del segle XIX, començaments del XX. En aquell moment s'assolia l'autorització del Govern Civil de Girona del Reglament del Centro La Unión Republicana com a societat política, instructiva i cultural. Els esdeveniments polítics, de tots coneguts, van fer que en una època fos arrabassat a la família, que fins molts anys més tard no ho veieren compensat d'alguna manera amb l'adquisició per part de la Junta i el compromís de pagament d'un deute que va tardar prou anys a ser saldat.

Tenim indicis també que en Salvador Cristià va ser important per a l'establiment de l'escola Vilaret al poble, escola que va tenir un paper important a Cassà a l'inici del segle passat.

L'orfeó LA TENORA

La Tenora va ser una secció del Centre Unió Republicana. Es regia per les normes dels cors Clavé que s'estenien arreu de Catalunya amb finalitat social. Bona part dels seus components eren obrers, la majoria del món del suró.

La coral va estar en funcionament durant dos períodes. El primer comprèn des de la seva fundació el 1896 fins al 1917 quan la crisi econòmica provocada per la Primera Guerra Mundial i la situació social del moment va fer suspendre l'activitat coral. El segon període començà l'any 1930 i va perdurar fins l'any 1936, a l'inici de la Guerra Civil. Els directores de l'orfeó eren músics vinculats a les cobles locals. En la seva primera època la Societat coral era formada només per homes però hi ha documentació que demostra que al segon període també hi cantaren dones.

Les vetllades de diverses hores que oferia el Centre Unió Republicana tenien tres parts i s'hi combinava cant coral (concerts de La Tenora), teatre, sarsuela i ball, sempre al teatre del Centre.

Salvador Cristià (Arxiu : Família Reverter- Cristià)

Pendó de la Tenora (AMCS Col·lecció Ajuntament)

El centre lúdic i social de Cassà

ENYORAT CINEMA

L'actual Sala Centre Recreatiu té més història de la que sembla: va ser el primer cine de Cassà, inaugurat el 1908 amb el nom d'Aguilera, el seu empresari aleshores. El local ja havia servit de teatre amb un projector i una mica de fusteria.

No gaire més tard l'espai es

Les cartelleres del cinema (AMCS, Col·lecció Ajuntament)

coneix com a Cine Moderno. Va viure una època de gran esplendor a finals dels anys 20 i principis dels 30 de la mà del seu empresari Josep Taché. A Cassà hi havia cinc sales de cine en aquells moments, el Moderno era l'espai a on es veien les últimes grans produccions del cine no parlat, amb el triomf de les tropes franquistes en la Guerra del 36-39, el cine, com tants altres del nostre país, canvia el seu nom pel de Nacional. És l'època de dues pel·lícules més el NO-DO, noticiari d'exaltació del dictador Franco i d'obligada exhibició a totes les sales de projecció de Catalunya i Espanya. En tot cas, per a molta gent de Cassà va ser sempre el cine de la Coma, ja que durant molt de temps les dues sales de cine locals pensades sobretot per a un públic adult eren a la plaça de la Coma i al passeig Vilaret, els dos principals centres d'oci del nostre poble.

Si existeix a Cassà de la Selva una societat amb una dilatada solera i alhora emblemàtica durant etapes senceres del seu llarg centenari d'activitat ininterrompuda, aquesta és sens dubte el Centre Recreatiu. Ha funcionat amb aquest nom durant anys enmig de diverses vicissituds polítiques, però també ha tingut altres nomenclatures, com ara Centre Unió Republicana, Circulo Recreativo, i ja més recentment, Centre Recreatiu Cassanenc. I ja són 127 anys de vida.

En altres èpoques, en el decurs de les quals a la nostra vila i arreu hi conviuen moltes poques associacions cíviques, si ho comparem amb les més de cinquanta que una població de 10.000 habitants com la cassanenca en deu tenir a hores d'ara, col·lectius homònims i homòlegs al Centre Recreatiu eren el cap i casal de la societat civil de cadascuna de les localitats. Per aquest motiu, en ocasions hom els denominava ateneus, casinos, i pròpiament dit centres. Tals estaments i sota el soplug de caire recreatiu albergaven alhora moltes altres disciplines del tipus cultural, artístic i esportiu, de forma que ben poca gent restava aliena a la seva existència i a les activitats ben diverses que oferien, com el lector es podrà imaginar. I parlant de lectura, no ens oblidem pas de les biblioteques, les úniques que solia haver-hi a moltes poblacions, i que gràcies a aquests centres, casinos o ateneus acostaven al ciutadà el benefici del saber.

En el cas del Centre cassanenc, cal recordar que la magnífica biblioteca que atresorava acabava desapareixent durant la

Inauguració de la remodelació del saló cafè l'any 1994. Foto X.Sureda (Arxiu X Romero)

del segle passat, entre els vaivens polítics i les obres en el local social; una pèrdua que no rebria prou interès per part dels socis i veïns en general, en el sentit de voler recuperar-la en unes condicions dignes, davant l'escomesa dels nous hàbits d'esbarjo, centralitzats en el cinema, el ball, les varietats i el teatre, a més del lleure eminentment lúdic, esportiu i digital. El Centre Recreatiu gaudí durant pràcticament setanta-cinc anys d'un superb saló de cinema, amb dos pisos de llotges, i un terra que facilitava l'extracció de les fileres de butaques de fusta, les quals es deixaven aparcades al pati d'entrada a dit local, sempre que s'organitzaven sessions de balls i carnivals.

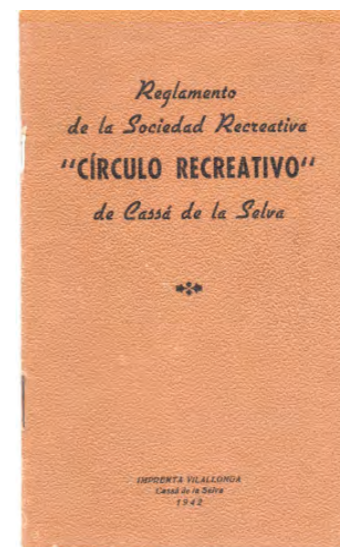
Exitoses resultaven aquelles vetllades de les "Modistilles" - amb la tradicional elecció de la Reina i les seves quatre dames -, el Ball del Fanalet per Reis i d'altres diades assenya-

lades des amb l'excepció de la Festa Major, quan ja a partir de la dècada dels 40 s'hi organitzaven els festeigs en l'envellat expressament habilitat al carrer tot just al davant de la façana del saló cafè.

De tal importància era aquella festa gran del poble, que l'entitat editava uns bonics programes d'impremta propis, per anunciar els diferents actes destinats en exclusiva per als seus socis i llurs familiars i amics forasters, els quals mitjançant un cartró d'abonament podien gaudir d'unes atraccions de categoria, com així ho corroboren les actuacions durant molts anys de La Principal de la Bisbal, de La Selvatana, i d'altres formacions del major nivell artístic i popularitat. Una simple repassada a aquests programes ens pot transportar a la màgia de les programacions que alhora ajudaven al major prestigi de la Festa

Major de Cassà de la Selva. Diverses han estat les èpoques, però segons la documentació conservada tenim un major ressò de la iniciada en acabar la Guerra Civil, quan passà a denominar-se Circulo Recreativo, amb la redacció de nous estatuts, i amb el canvi de nomenclatura igualment per al saló del teatre, que passà de Cinema Moderno a Cine Nacional, mentre que el Kursaal del passeig Vilaret es rebatejaria com a Victoria. Per cert, ambdós eren gestionats pel Centre i durant molts anys s'intercanviaven les mateixes pel·lícules cada setmana. L'any 1971, es transformà el saló cinema amb noves butaques, canvien la decoració, i el terra en rampa, motiu pel qual es perdrien els balls, però bé que al cap dels anys i arran d'un relleu a la consergeria s'aprofitaria el soterrani del cine per fer-hi la discca Manhattan, desapareguda al cap de poc temps. No voldríem

deixar d'esmentar igualment la bona predisposició a col·laborar amb altres entitats del poble, la cessió dels locals a tothom que els necessitessin, i el patrocini d'equips propis com aquell del futbol d'empreses, i els de futbol sala. Una altra fita important i la més recent de totes ha estat l'acord a què s'arribà amb l'Ajuntament (aprovat en conveni pel Ple del 7 d'abril de 2005) de la remodelació total i la cessió del local del cinema per ser gestionat públicament per 50 anys, amb la qual cosa hom recupera definitivament un espai amb prou aforament, polivalent i cèntric, que ha solucionat diverses mancances municipals al respecte. Per la seva banda, el saló cafè, que de sempre han gestionat els conserges/arrendataris, ha complementat recentment l'oferta clàssica amb la de restaurant, que afegit a la generosa carpa de la Coma atorga a aquesta societat la possibilitat d'una completa línia d'activitats lúdiques.

Llibret amb el nou reglament de l'entitat l'any 1942 (Arxiu : Xavier Romero)

SALVADOR CRISTIÀ, patrici republicà

Aquest escrit ha de servir per constatar la necessitat d'aprofundir en la figura de Salvador Cristià i la seva família en relació amb el Centre Recreatiu.

Aquest interès rau en el fet que, segons relaten els seus descendents, sempre havia tingut al cap interès en un lloc a la plaça de la Coma com a espai de trobada: un cafè o casino,.... La seva empenta el va dur a comprar un terreny i més endavant a construir-hi un edifici; va ser la llavor del Centre Recreatiu actual. Estem parlant de finals del segle XIX, començaments del XX. En aquell moment s'assolia l'autorització del Govern Civil de Girona del Reglament del Centro La Unión Republicana com a societat política, instructiva i cultural. Els esdeveniments polítics, de tots coneguts, van fer que en una època fos arrabassat a la família, que fins molts anys més tard no ho veieren compensat d'alguna manera amb l'adquisició per part de la Junta i el compromís de pagament d'un deute que va tardar prou anys a ser saldat.

Tenim indicis també que en Salvador Cristià va ser important per a l'establiment de l'escola Vilaret al poble, escola que va tenir un paper important a Cassà a l'inici del segle passat.

L'orfeó LA TENORA

La Tenora va ser una secció del Centre Unió Republicana. Es regia per les normes dels cors Clavé que s'estenien arreu de Catalunya amb finalitat social. Bona part dels seus components eren obrers, la majoria del món del suró.

La coral va estar en funcionament durant dos períodes. El primer comprèn des de la seva fundació el 1896 fins al 1917 quan la crisi econòmica provocada per la Primera Guerra Mundial i la situació social del moment va fer suspendre l'activitat coral. El segon període començà l'any 1930 i va perdurar fins l'any 1936, a l'inici de la Guerra Civil.

Els directors de l'orfeó eren músics vinculats a les cobles locals. En la seva primera època la Societat coral era formada només per homes però hi ha documentació que demostra que al segon període també hi cantaren dones. Les vetllades de diverses hores que oferia el Centre Unió Republicana tenien tres parts i s'hi combinava cant coral (concerts de La Tenora), teatre, sarsuela i ball, sempre al teatre del Centre.

Salvador Cristià (Arxiu : Família Reverter- Cristià)

Pendó de la Tenora (AMCS Col·lecció Ajuntament)